

СТАНОВИЩЕ

по конкурс за заемане на академичната длъжност „професор” в научна област 3. Социални, стопански и правни науки, научно направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика - Медии и социални конфликти) за нуждите на катедра „История и теория на журналистиката“ на Факултета по журналистика и масова комуникация на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

Член на научното жури: доц. д-р Мария Попова

1. Информация за конкурса

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „професор” в научна област 3. Социални, стопански и правни науки, научно направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика - Медии и социални конфликти) е обявен за нуждите на катедра „История и теория на журналистиката“ на Факултета по журналистика и масова комуникация на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в Държавен вестник, бр. 65 от 16.08.2019 г. Съставът на научното жури е определен със заповед РД 38-601/11.10.2019 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Единственият кандидат, подал документи, е доц. д-р Луливера Кръстева, доцент на редовен щат в катедра „История и теория на журналистиката“ на Факултета по журналистика и масова комуникация на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Становището е съобразено с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда на придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

2. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност по конкурса

В конкурса доц. д-р Луливера Кръстева участва с една монография, една глава от книга, която е на английски език и е публикувана в научно издание, индексирано и реферирано в световни база данни, както и 26 статии, от които 20 на български език, 5 на английски език и една на руски език (част от тях също са включени в световни база данни). В конкурса са представени достатъчни като брой, характер, разнообразие и дълбочина на научното съдържание публикации, които напълно отговарят на спецификата и научната класификация на обявения конкурс за заемане на академична длъжност „професор”. Текстовете на доц. д-р Кръстева имат 43 цитата, от които 27 цитата са отбелязани в монографии и колективни томовете с научно рецензиране, а 16 цитата са отбелязани в нереферирани списания. Кандидатът е изпълнила количествените и качествени критерии от минималните национални изисквания от ЗРАСРБ - защитена дисертация за присъждане на образователна и научна степен „доктор”, хабилитационен труд (монография), необходим брой статии, необходим

брой цитирания, ръководство на докторанти, участие и ръководство на национални и международни проекти.

3. Данни за кандидата - преподавателски опит и подготвеност за заемане на академичната длъжност по конкурса

Доцент д-р Луливера Кръстева завършва специалност „Журналистика” в Софийския университет „Св. Климент Охридски” и работи в различни печатни и онлайн издания. През 1989 г. получава докторската си степен, а от 2000 г. е част от академичния състав на Факултета по журналистика и масова комуникация и заема академичната длъжност „доцент”. Тя е утвърден и авторитетен преподавател, който е автор на общо 12 лекционни курса. В бакалавърските програми „Журналистика” и „Връзки с обществеността” води дисциплините „Медиите и държавните институции”, „Социални конфликти” и „Медийни аспекти и социални конфликти”. Има четири курса в различни магистърски програми във Факултета по журналистика и масова комуникация и е създател на два курса във Факултета по науки за образованието и изкуствата. Тя е автор на три учебни програми за студенти в рамките на европейската програма „ЕРАЗЪМ+”, както и на четири докторантски програми, две от които са в рамките на Докторантски училища, финансирани чрез европейски научни проекти.

Доц. д-р Луливера Кръстева работи активно и задълбочено със студентите, като е била научен ръководител на 109 отлично защитили бакалаври и магистри в различни програми на ФЖМК, на шестима докторанти, от които един успешно е защитил докторската си дисертация, а на трима от докторантите ѝ им предстои вътрешна защита през следващите месеци.

Доц. Кръстева е учен със значим изследователски опит. Тя участва и членува в шест международни научни или образователни форуми - например „Media education for European citizenship” през 2007 г. или „Mapping Foreign Correspondence in Europe” през 2011-2014 г. През различни периоди е водила лекции в Полша, Естония, Латвия и Нидерландия. Под нейното научно ръководство студенти във ФЖМК (бакалаври, магистри и докторанти) участват в различни издания на Международната научна конференция „Students their way to science” в Латвия, международни конференции като „European Communication Conference” в Прага и „12th Central and Eastern European Communication and Media Conference” в София, в национални конференции в София и Благоевград.

Доц. Кръстева е член на международната редколегия на сп. „Journal of Comparative Studies”, както и на Съюза на българските журналисти, и на Международната федерация на журналистите. Има редица награди за своята журналистическа и преподавателска дейност.

Познавам доц. д-р Луливера Кръстева като интелигентен, отговорен и отдаден на професията си преподавател и учен. Тя е активен и коректен член на катедра „История и теория на журналистиката”, на която съм ръководител в момента. Работи старателно със студентите и докторантите в катедрата, има много важни и интересни публикации, включва се в организираните във Факултета по журналистика и масова комуникация национални и международни конференции. Тя е дългогодишен член на Комисията по защита на

дипломните работа на катедрата, лоялен и достоен колега, който винаги е готов да помогне на останалите преподаватели. Тя е енергичен член на екипа, с който организираме поредицата от дискусии „Бъдещето на журналистиката”, на които срещаме студентите от факултета с интересни журналисти и за която два пъти катедрата е отличавана със сертификат за участие в отличието на Софийския университет „Знак за качество”.

4. Описание на научните трудове и научните приноси на кандидата

Доц. д-р Луливера Кръстева е автор на две монографии, 42 научни статии (от тях 13 статии са на английски и руски език и са публикувани в научни издания в Европа и САЩ, три от които имат импакт фактор Scopus). Тя има над 30 участия с доклади в национални и международни форуми, в 14 научно-изследователски проекта, шест от които ръководи и шест от които са финансирани от чуждестранни фондове. Освен това доц. Кръстева е редактор на две колективни монографии, рецензент е на 7 книги (4 монографии и 3 сборника от международни научни конференции, 2 от които са на английски език), а също така е писала рецензии за 7 научни статии, две от които за научни издания във Великобритания, както и на проекти за 14 научни програми и 8 научноизследователски проекта.

Основният хабилитационен труд на доц. д-р Луливера Кръстева, представен за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор”, е монографията „Социални конфликти и медиен резонанс. Комуникационни проблеми в българските медии (2007-2019)” (2019 г., УИ „Св. Кл. Охридски”). Тя е в обем от 432 стр. и е разделена на увод, три глави, заключение, библиография и приложения. Големият научно-изследователски принос е, както авторката сама посочва, че за първи път се „проследява именно взаимовръзката: социални конфликти в период на трансформации като обект на медийно изследване и недостига на тяхното журналистическо поставяне в публичния дневен ред” (с.10). Доц. Кръстева застъпва тезата, че българската журналистика не изпълнява ефективно „функцията на социален контрол, на социална мобилизация, на обединяване на нацията... поради което не се превърна в балансиращ, неутрализиращ фактор за решаване на социални конфликти” (с.11).

Изследването се основава на собствено наблюдение на традиционни и онлайн медии (10 национални всекидневника, 4 седмичника и 8 информационни сайта или общо над 37 хил. публикации) за 12-годишен период, въз основа на собствена регистрационна карта. Освен, че са включени разнообразни статистически данни, научната значимост на книгата се откроява при въвеждането на нови медийни категории - медийна конфликтология, медийна антропология и медийни дефицити, социална журналистическа акомодация, дисфункция на журналистиката според медийния резонанс. Систематизирани са проявите на четири характерни за българското общество социални конфликти и начините, по които медиите ги отразяват - в образованието, демографския срив (съвкупно проблеми при здравеопазването и обезлюдяването), кризата на националната идентичност, институционалната пасивност при опазване на културното наследство и памет, и промените в ценностите. Въз основа на разкритите медийни дефицити са изведени шест значими медийни социомодела, които

оказват влияние върху липсата на обществено доверие към журналистиката. Но са посочени и други остри конфликти като нарастващата корупция, двойни стандарти, лобиране.

В структурно отношение текстът преминава през четири модула: причини за развитието и характера на социалните конфликти в българското общество, тяхното медиатизиране чрез очертаване спецификите на различни медийни дефицити, появилите се въз основа на тях нови конфликтни процеси и определяне на липсите в журналистическия дневен ред.

В монографията се анализират интересни понятия като социално време и трансформирането му в медийно време, взаимодействието му с журналистическия разказ и социалната идентичност. Характеризират се спецификите на социалния и медиен преход, в които, в исторически, социален и политически контекст, пребивава България, и надграждането им с предизвикателствата на глобализацията и дигитализацията. Открояват се значенията на медийната грамотност и медийния плурализъм, но се осмислят и проблемните области в журналистическата практика като създаването на медиен комфорт на властта, автоцензура, информационна ентропия. Важното и точно твърдение на авторката е, че се налага разширяване на социокултурните, комуникационните, но и конфликтологичните компетентности на журналистите.

Доц. д-р Луливера Кръстева подробно изяснява същността, значението, функциите и спецификите на социалните конфликти. Според нея социалните конфликти са „резултат от обективни и субективни фактори, водещи до конфронтация в обществото, недоверие в институциите и медиите” (с.87) Те са „породени от конкретни обществени, политически и икономически причини - степен на демокрация, корупция, състояние на икономиката, гарантиране на заетост” (с.329). Изследователката извежда 10 фактора, които отразяват значими социални конфликти в обществото и който могат да бъдат систематизирани чрез медиите. Те са разделени според различни критерии (вид, характер на проявление), но са включени и няколко специфични медийни конфликти. Описани са проблемите пред медиите при изграждането на публичния и на медийния дневен ред на обществото, както и трансформациите в самите медии (технология, съдържание и значение за аудиторията). Представени са функциите и дисфункциите на журналистиката, техните особености и варианти (акцентът е поставен върху социалните функции и особено социализационната и образователната функция), на начините, по които се визуализират функциите съобразно собствено емпирично проучване на ключови теми в българските медии. развитието на социалните функции на медиите в посока утвърждаване на социален контрол цели преодоляването на негативни за българското общество явления като аномия, девиантно поведение, маргинализация.

Важните научни заключения, до които достига доц. д-р Луливера Кръстева, са, че породените в процесите на социална трансформация социални конфликти водят до съществени изменения и в самите медии (като промяна на собствеността, професионални конфликти, двойствено отношение към журналистиката). В монографията се проблематизират релевантни медийни теми като свободата на словото и ограниченията при получаване достъп до информация, промените и концентрацията на медийната собственост,

спадането на общественото доверие в медиите, за сметка на увеличаващия се властови натиск върху създаването на медийното съдържание, проявленията на цензура (явна и скрита) и на теми табу, пиар мимикрията при част от редакциите, развитието на скрито институционално финансиране, на конвергенция на рекламното и редакционно съдържание. Обърнато е внимание на интересни варианти на журналистиката като журналистика на статуквото и журналистика на конюнктурата. Авторският коментар е, че през последните години българската журналистика „трайно стана част от статуквото”, бранейки „съзнателно или не установеното положение на задълбочаващата се корупция, разруха, институционална безотговорност... в резултат на самоограничени източници на информация”. Медиите биват „твърде еднакви в отразяването на събитията и това все повече отблъсква тяхната аудитория”, вече не са лидери на мнение, защото са неспособни да „организируют съществуващото социално недоволство” (с.143). Това води до снижаване ролята на критичната и контролна функция на българските медии, до липсата на качествени и задълбочени прояви на разследващата журналистика и развитието на псевдосъбития. Медиите са подложени на политически и икономически натист, поради което не могат да формира публичния дневен ред, професионалните критерии се снижават, липсва адекватно финансиране и доминира развлекателната журналистика. Съществен проблем е и ограниченото доверие на обществото в медиите и в тяхната способност да информират адекватно като преодоляват съществуващите социални дефицити и нарастващите социални конфликти. Социалните трансформации, през които преминава българското общество през последните години, както и неосъществените социални очаквания от включването в ЕС, предизвикват еврокритика и евроскептицизъм. Затова от изключително значение са наблюденията на доц. Кръстева върху значими социални и политически теми като образованието, неграмотността, корупцията, престъпността, промяната в ценностната система, икономическата миграция, бедността и пр.

Представените в конкурса 26 статии и студии, и една глава от книга могат да бъдат обобщени в четири тематични групи. В първата се представят важни и значими медийни и медийнопрофесионални проблеми - изграждането на втора реалност от медиите, актуалните промени в ценностните, нагласите и етичните стандарти на журналистическата общност, проявите на медийна безкомфликтност и комформизъм, изместването на качествената, конструктивната и разследващата журналистика от масовата журналистика и инфотейнмънта. Подобни са създаването на журналистически табута и професионални стереотипи, тиражирането на слухове, скандали и клюки през медийното поле в опит за манипулация чрез медиите, промените в поведението на аудиторията и на журналистите в интернет, дизбалансите в изпълнението на традиционните медийни функции и конкретно на социалните функции.

Втората група от публикации на доц. Кръстева са насочени към теми, които засягат журналистиката и медиите - появата на „журналистическа конфекция”, натиск от страна на пиар организациите и утвърждането на медиите като скрити пиар агенти, развитието на медиен и пиар нарцисизъм, подмяната на медийните послания и на медийния език, което води до формирането на медийна субкултура.

Третата група статии обхващат теми, които отразяват участието на доц. Кръстева в международни проекти и се отнасят до картографирането на кореспондетските бюра на световни медии в Европа, особеностите на културната идентичност и културното наследство, тяхната медийна репрезентация. А също взаимодействието между образованието и глобализацията, при което се стигава нивото на средното образование, отпадането на голямо количество ученици (по социален или етнически признак) и нарастващата неграмотност, забавените реформи, разширяването на обучението на медийните специалисти по въпросите за европейското гражданство.

Четвъртата група публикации третира конкретни социални конфликти през призмата на тяхната институционална и медийна оценка - например явления като имитиране на социална промяна, корупция, социална несигурност, липса на национално самочувствие, проблеми в образованието, посегателства срещу културното наследство, нарушено институционално доверие, но и обединяващата сила на спорта.

3. Заключение

Представените изследвания - монография, множество научни статии, цитирания, лекционни курсове показват значимия професионален, научен и академичен авторитет на доц. д-р Луливера Кръстева. В своите изследвания и преподавателска дейност тя се опира на влиятелни теоретични концепции от областта на медийната теория, журналистиката, социологията, психологията, социалната психология, теориите на връзките с обществеността, политологията, теориите на комуникацията, имиджмейкърството и медийната аксиология. Изследователският ѝ анализ е формиран на широка научна основа и модерни емпирични заключения чрез наблюдение практиката на различни български медии. За първи път в българската медийна наука се определят толкова комплексно социалните конфликти в период на социални трансформации като от една страна се отразяват ключовите социални и медийни модели на професионалното поведение на журналистите, а от друга се доказва недостигът на тяхното медийно репрезентиране при изграждането на публичния дневен ред на обществото и формирането на социални нагласи. Затова съобразно важните, задълбочени и значими научни изследвания на доц. д-р Луливера Кръстева и на дейността ѝ като университетски преподавател, убедено препоръчам на уважаемите членове на научното жури да ѝ присъдят академичната длъжност „професор” в научна област 3. Социални, стопански и правни науки, научно направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика-Медии и социални конфликти).

27.12.2019 г.

Доц. д-р Мария Попова